

ved Loven af 1848 —, at der ikke hvilede Fæstepligt paa Husene, og det betød igen, at Godsejerne fik friere Dispositionsret over Husene og disses Indehavere en daarligere Stilling.

Det Formaal at sikre det arbejdende Landbrug Jorden har endvidere ført de Partier, der i Almindelighed har staaet som Talsmænd for de liberale Ideer og det, vi kalder den privatkapitalistiske Udvikling i Samfundet, til under Brugen af et — jeg ved ikke, om jeg maa sige — Slagord som „fri Jord i fri Mands Eje“ at bortse fra Samfundets økonomiske Interesse i Jordværdien og at bortse fra alle Ulemperne ved Udvidelsen af den absolute private Ejendomsret til Jorden. Hvis det Parti, jeg tilhører, og de enkelte Grupper eller Personer, der i Jordspørgsmaalet har det samme Grundsyn som vi, havde haft større Magt og Indflydelse i Samfundet, saa vilde man ikke i denne Lovgivning have savnet det afgørende, grundliggende Princip som Basis for Lovgivningsforanstaltningerne. Jeg skal ikke komme langt ind herpaa, selv om jeg finder, at det i og for sig vilde være fuldt forsvarligt netop ved Behandlingen af dette Lovforslag, men nøjes med at sige, at vi ved Behandlingen af Jordspørgsmaalet nødvendigvis maa gaa ud fra det Grundsynspunkt, at det gælder om altid at skabe den nøjeste Forbindelse mellem Arbejdet og Jorden, som er den egentlige Kilde til al Rigdom, og at den Forbindelse ikke kan skabes paa rette Maade ved, at man lader Jorden være Udbytningsobjekt eller Spekulationsgenstand for fri Konkurrence. Thi Jorden er, om jeg saa maa sige, det eneste, der ikke er skabt af Menneskehænder. Enhver, der fødes, har principielt efter vor Opfattelse samme Ret til sit Fædrelands Jord, som han har til at indaande dets Luft, hvorfor Staten paa samtlige Indbyggers Vegne har ikke alene Ret, men ogsaa Pligt til at lade Jordværdien komme Samfundet til gode, uanset i øvrigt, hvilke Besiddelses- eller Driftsformer man i det givne Øjeblik under Hensyn til Udviklingen maa lade raade.

Ud fra denne Grundbetragtning kan vi ikke med Glæde slutte os til det foreliggende Lovforslag, selv om vi med Glæde vil være med til at give Fæsteren en i det daglige Liv lige saa fri og selvstændig Stilling som andre saakaldte frie Ejere. Vi mener blot ikke, at denne Frihed, som vi altsaa ogsaa ønsker for Fæsterne, skal opnaas ved, at de som Selvejere kastes ud i den Udvikling, der i Tidens Løb har

ført til en stadig Stigen af Jordpriserne, en stadig, til Tider voldsom, Forøgelse af Prioritetsgælden, altsaa en Udvikling, som lidt efter lidt har givet Privatkapitalen et kraftigere og kraftigere Tag i den danske Jord til Skade for det egentlige arbejdende Landbrug og ogsaa til Skade for den kommende Slægt. Vi vil opnaa denne Frihed for Fæsterne ved med Hensyn til dette Lovforslags Omraade at gaa en lignende Vej, som den højtærede Landbrugsminister, der vist i og for sig ogsaa deler det Synspunkt, som ligger til Grund for de Udtalelser, jeg her fremsætter, er gaaet ved det andet fremsatte Lovforslag, som jo med det første vil komme til Behandling, formoder jeg, nemlig Forslag til Lov om Vilkaar for Bortsalg af Jorder i offentligt Eje — den Vej nemlig, at den Fæstejord, som Udviklingen har levnet, og som vi nu skal lovgive om, gik over til Staten, som selv beholdt den rene Jordværdi, konstateret gennem periodiske Omvurderinger, men samtidig ordnede Fæsteforholdet saaledes, at Fæsteren havde sin fulde Frihed i sin Udnyttelse af Ejendommens Brugsværdi, sit fulde Udbytte af sit eget Arbejde og af den Kapital, han muligvis maatte anvende paa Bedriften. Men det er jo et Spørgsmaal, som vi sikkert vil komme nærmere ind paa ved Behandlingen af det andet Lovforslag, som jeg lige nævned.

Det Ønske fra den anden Side, som ogsaa kom frem under Behandlingen af Loven om Afløsning af Grundbyrder, nemlig Ønsket om paa dette Omraade, som overhovedet hvor det drejer sig om Jordspørgsmaalet, at gøre rent Bord, at skabe det nominelle liberale Selveje overalt, det Ønske ser vi egentlig ingen Grund til at følge, naar Forholdet dog er det, at den Udvikling, vi i øvrigt er inde i, vil gaa i Retning af at vende tilbage til Former, hvor Samfundsinteresserne vil gøre sig gældende, en Udvikling, som i lige Grad vil blive fremskyndet ved den Stilling, Husmændene og Arbejderne i al Almindelighed har taget, i øvrigt jo ogsaa med Tilslutning fra mange andre Sider, ogsaa med Tilslutning indenfor Kredsen af de Landmænd, som først og fremmest betragter deres Ejendom som deres Arbejds-mark og ikke som en Forretning eller en Spekulationsgenstand. Vi mener, at man burde bevare Fordelene ved Fæste — de smaa Afgifter og den ringe Driftskapital, der kræves, hvortil kommer, at man ad den Vej efterhaanden kan befri Samfundet for det jordløse Landboproletariat — og paa den anden Side fjerne Ulemperne